

Karanténne skočky na rastlinách z čeľade ľuľkovité

Tieto karanténne chrobáky z čeľade liskavkovité patria do rodu *Epitrix* spp.: *Epitrix tuberis*, *Epitrix similaris*, *Epitrix cucumeris*, *Epitrix subcrinita*. Pochádzajú so Severnej Ameriky. V rámci EPPO druhy *E. cucumeris* a *E. similaris* sú zaradené do zoznamu EPPO A2, sú to škodlivé organizmy, ktoré sa vyskytujú v regióne EPPO a odporúča sa ich regulovať ako karanténne škodlivé organizmy (výskyt potvrdený v Portugalsku – kontinentálna časť a Azorské ostrovy a v Španielsku – kontinentálna časť). Druhy *E. subcrinita* a *E. tuberis* sa v EPPO regióne nevyskytujú, sú zaradené do zoznamu EPPO A1, ktoré sa odporúčajú regulovať ako karanténne škodlivé organizmy.

Hlavní hostitelia skočiek rodu *Epitrix* spp. sú rastliny z čeľade Solanaceae: zemiaky, rajčiny, baklažán, tabak, paprika, buriny, hlavne: durman obyčajný a ľuľok čierny. Dospelce sa môžu príležitostne živiť aj na rastlinách patriacich do čeľade mrlíkovitých (*Chenopodiaceae*), tekvicovitých (*Cucurbitaceae*) a bôbovitých (*Fabaceae*). Skočky rodu *Epitrix* spp. sa živia listami, do ktorých vyhrýzajú cca 1 – 1,5 mm okrúhle otvory, spôsobujú tzv. dierkovitosť listov (skočka zemiaková, ktorá sa vyskytuje v našich podmienkach a nepatrí medzi významné škodlivé organizmy môže vyžierať až 3 mm veľké otvory). Častejšie sa vyskytujú na vrchnej strane listov. Dospelce sa zdržiavajú na všetkých nadzemných častiach rastlín, ale aj na povrchu pôdy. Poškodenie nadzemných častí rastlín zvyčajne nemá veľký hospodársky význam. Larvy poškodzujú koreňový systém hostiteľských rastlín, u zemiakov poškodzujú zemiaky. Spôsobujú povrchové požerky v podobe rozpraskaných stôp, prípadne malých chodbičiek, ktoré sú vyplnené korkovitým pletivom. Larvy *E. tuberis* a *E. similaris* spôsobujú väčšiu škodlivosť, vytvárajú dlhšie kľukaté chodbičky a malé bradavičky. Chodbičky *E. tuberis* môžu zasahovať hlbšie do dužiny hľuzy až do hĺbky 1 cm. Požerky vytvárajú vstupnú bránu pre vniknutie rôznych húb a baktérií a ich následnej sekundárnej infekcii. Hlbšie požerky sú viditeľné aj po olúpaní hľúz. Poškodené hľuzy sú nepredajné a tým sa aj znižuje možnosť ich použitia zväčša na kŕmne účely, príp. priemyselné spracovanie.

Dospelé chrobáky sú drobné 1,5 – 2 mm veľké, čiernej, príp. čiernohnedej farby (*E. subcrinita*), tykadlá sú nitkovité, 11 článkové, hnedej farby. Druhovú identifikáciu podľa morfológických znakov je možná iba u dospelcov po preparácii samčích a samičích pohlavných orgánov. *E. tuberis* má 2 generácie za rok. Prezimujúce chrobáky vyliezajú z pôdy, alebo z rozličných úkrytov od mája do začiatku júla. Samičky kladú drobné, belavé vajíčka do pôdy blízko hostiteľských rastlín, v priemere nakladú 187 vajíčok po skupinkách. Larva sa vyliahne za 3 – 14 dní, je štíhla, belavá s hnedou hlavou, dorastá do dĺžky 5 mm (*E. tuberis* 12 mm). Vývoj larvy trvá 2 – 4 týždne. Larva sa kuklí v pôde, dospelce sa liahnu po 4 – 10 dňoch. *E. cucumeris* má iba jednu generáciu za rok.

Najvýznamnejší spôsob šírenia skočiek rodu *Epitrix* (*cucumeris*, *similaris*, *tuberis*, *subcrinita*) je medzinárodný obchod s hľuzami zemiakov. Riziko predstavujú hlavne zásielky hľúz, na ktorých je prichytená zemina, v ktorej sa môžu nachádzať vývojové štádiá skočiek. Import pôdy, rastlín s pôdou z územia, kde sa skočky rodu *Epitrix* vyskytujú tiež predstavuje riziko zavlečenia. Prenos môže nastať aj strojmi, náradím, na ktorých je prichytená zemina. Aktívne šírenie na väčšie vzdialenosti v rámci regiónu EPPO sa považuje za menej závažný spôsob šírenia (skočky skáču na vzdialenosť rovnajúcu sa 200 násobnej dĺžky svojho tela).

Ochranné opatrenia spočívajú predovšetkým v dodržiavaní predpisov vnútornej a vonkajšej karantény v zmysle nariadenia vlády č. 199/2005 o ochranných opatreniach proti zavlečeniu a rozširovaniu organizmov škodlivých pre rastliny alebo rastlinné produkty v znení neskorších predpisov. Dodržiavanie Opatrenia na zabránenie zavlečenia a rozširovania *Epitrix* (*cucumeris*, *similaris*, *subcrinita*, *tuberis*) na území SR z 10. 7. 2012 (v nadväznosti na RK č. 2012/270/EÚ z r. 2012). Preventívne opatrenia: dôkladná likvidácia burín v poraste aj mimo

porastov, zabezpečiť správu agrotechniku: výživa, hnojenie, kultivácia. Priame opatrenia: cieleňá insekticídna ochrana.

V Topoľčanoch, 4.12.2017

Ing. Alena Škuciová
ÚKSÚP – OKOR Topoľčany